

Geografía, Historia y Conceptos d'Arild Holt–Jensen

L'autor

Arild Holt–Jensen és professor al Departament de geografia de la Universitat de Bergen a Noruega.

Sobre aquest geògraf hi ha poca informació, entre d'altres que el 1998 formava part del comitè local a Bergen del III AESOP Congress – Community based Planning and Development organitzat per l'Association of European Schools of Planning.

El congrés versava sobretot sobre el planejament en diferents camps, com els tòpics del planejament a l'ensenyament, el planejament físic, una arquitectura al servei del planejament social i el desenvolupament regional.

Entre l'obra d'aquest geògraf cal destacar: Geografiens innhold metoder el 1976, Geography–History and Concepts el 1988 (traduïda al castellà per Vicens Vives com a Geografía, Historia y Conceptos), AESOP lever med forskjellene. Den europeiske dimensjonen i planleggerutdannelsen; "Planner"–utdannelse i Bergen. Behov for samfunnsplanleggerutdanning på universitetsnivå; Bergen, Norway and Seattle, USA: A tale of strategic planning in two cities; Landskap. Geografi felles allment fag, Landskap – lærarhandbok. Geografi felles allment fag. Fellesutgåve nynorsk og bokmål totes elles el 1995.

El llibre Geografía, Historia y Conceptos és utilitzat en molts cursos de geografia de tot Europa, com és el nostre cas a la UAB però també per exemple al curs de geografia humana a la Universitat d'Estocolm.

Aquest autor també apareix a la relació d'alguns autors com Ptolomeu, Kant, Humbolt, Einstein, Borrowes o Schaefer a l'apartat de Definicions de la Geografia a la pàgina d'Internet de la Guia de geografia d'About.com.

Segons aquesta definició realitzada el 1980 per Holt–Jensen la geografia és l'estudi de les variacions dels fenòmens d'un lloc a una altre.

Geografía, historia y conceptos de A. Holt–Jensen

El llibre Geografía, Historia y Conceptos de Holt–Jensen pretén ser una introducció a la manera com els geògrafs han pensat i pensen, així com als mètodes que utilitzen, segons el mateix autor.

El llibre està dividit en cinc apartats importants, més un pròleg a l'inici i un índex d'autors i personalitats al final.

El primer apartat Que es la geografía? és molt més curt que els altres quatre, ja que es troba destinat a desmentir algunes idees sobre la geografia i ha explicar-ne el seu treball i utilitat. Es tracta sobretot quin va ser el paper de les Societats Geogràfiques en el desenvolupament de la geografia, des de la cosmografia fins a la institucionalització d'aquesta.

En aquest primer apartat Holt–Jensen tracta la idea equivocada que es té sobre la geografia i quin és el seu treball per part de la societat a causa sobretot de la geografia escolar que s'ha utilitzat només per aprendre una sèrie de noms de rius i ciutats. També, altres pensen que els geògrafs saben dibuixar mapes o descriure els viatges.

Holt–Jensen també avalua el paper de la geografia durant els viatges i descobriments, sobretot amb la fundació de societats geogràfiques que es dedicaven a l'estudi del país o regió escollida prèviament a

l'expansió militar.

Aquestes societats feien sobretot una feina cosmogràfica més que geogràfica. Aquesta situació va fer endarrerir l'impuls de la geografia cap a les universitats, ja que les altres ciències emmirallant-se en la tasca de les societats pensaven que això era la geografia i que, per tant, no tenia lloc a les seves universitats.

També tracta el tema dels camps d'estudi que engloba aquesta ciència i quin és el seu paper respecte a les altres, ja que la geografia estudia temes en comú amb moltes altres ciències. Jensen analitza aquest paper des dels diferents punts de vista de diversos autors.

D'aquests se'n destaquen Fenneman que pensa que la resta de ciències absorbiran la geografia, Ackerman que opina que l'estudi de la nostra ciència és la diferenciació de la distribució dels espais sobre la superfície terrestre i l'anàlisi de les relacions espacial dins el mateix univers, per altra banda, aquest mateix autor opina que la geografia es pot considerar la ciència mare de la qual s'han derivat la resta.

Per a Minshull només la geografia té els procediments adequats per resoldre els problemes que es plantegen per les relacions espacials.

Per al mateix Holt-Jensen la funció de la geografia és la d'estudiar les variacions dels fenòmens d'un lloc a un altre i té valor com a ciència universitària per la clarificació de les relacions entre diferents característiques dins una mateixa àrea.

Dins el segon apartat Los fundamentos de la geografía se segueix l'evolució d'aquesta ciència des dels seus inicis al món antic, passant per l'edat mitjana i el Renaixement, la cosmografia, la institucionalització de la geografia, l'anarquisme, el determinisme i el regionalisme. En total aquest capítol ha estat dividit en onze subapartats.

Segons Arild Holt-Jensen la geografia és un fet molt anterior a la institucionalització d'aquesta i el seu ús com a concepte o terme va ser usat per primera vegada l'any 300 a.C. pels alumnes del Museu d'Alexandria (pàg. 13). A partir d'aquests inicis l'autor segueix l'evolució de la geografia a través de les descripcions topogràfiques realitzades per la civilització grega, amb autors com Herodoto i Erastostenes. Posteriorment aquesta tradició va arribar a Roma on Estrabon va escriure l'obra més important, una descripció enciclopèdica del món conegut i les seves característiques culturals, polítiques i costums principals.

Malgrat aquests inicis l'edat mitjana europea es va caracteritzar per ser un període obscur, segons Holt-Jensen, ja que només s'hi van realitzar còpies de llibres clàssics, refusant el que no estava d'acord amb l'església. Aquesta situació no va afectar als països islàmics, en aquell moment també l'Estat Espanyol, que van preservar els coneixements clàssics a les seves universitats i a més els autors van aportar un gran material i teoria a la geografia.

Al Idrisi va demostrar que la divisió grega del món en cinc zones climàtiques no corresponia a la realitat, aquest en va proposar una de més sofisticada. Per altra banda Al Muqaddasi ha estat el pioner del treball de camp, ja que fins al moment els geògrafs havien basat les descripcions topogràfiques en la recopilació d'informació que no havien experimentat ells mateixos.

Finalment Ibn Khaldun va posar les bases de la geografia històrica en base a escrits on analitzava el naixement i la caiguda dels imperis.

També en una altra regió del món com és la xinesa, l'estudi de la geografia estava molt més avançat que a Europa i per exemple usaven coordenades i la triangulació per fer mapes del seu país i dels veïns (pàg. 16).

El Renaixement va portar a Europa un nou interès pel coneixement geogràfic, sobretot a causa del

redescubriments del llibre Geografia de Ptolomeu que va causar un gran impacte als estudiosos de l'època. També es van realitzar progressos en cartografia i es van fer planisferis com el de Mercator.

Dins el recorregut pel que ens porta Jensen passa per la divisió de Berghard Varenio als segles XVII i XVIII entre la geografia humana i la física i també per la divisió de la ciència segons Kant entre la classificació lògica i la classificació física.

Posteriorment tracta el període Clàssic amb les aportacions que van realitzar Alexander Von Humboldt i Carl Ritter, tots dos morts el 1859. El primer va basar les seves investigacions en les relacions existents en el món de la naturalesa, Ritter en canvi, va dedicar principalment els seus estudis a la geografia humana (pàg. 22).

Segons Holt–Jensen la geografia practicada per Ritter va ser una de les principals causes de la no creació de noves càtedres de geografia, ja que alguns acadèmics la consideraven una subdivisió de la història. Tant és així que a França i Alemanya la geografia estava totalment lligada a la història i no va ser fins a la Guerra Franco–Prussiana (1870–71) que aquesta activitat va prendre importància política que va originar la creació de noves càtedres.

Això va tenir un efecte immediat a altres països, que, per efectes similars o d'altres van seguir els mateixos passos.

En aquesta època també es varen crear les primeres revistes professionals i la geografia es distancià de les societats geogràfiques.

Ja al segle XIX el geògraf francès Reclus amb la seva gran obra no va poder influenciar massa el desenvolupament de la geografia als seus països a causa de que les seves orientacions anarquistes el van dur a l'exili. Entre els seus èxits aconseguits hi ha el d'establir connexions entre geografia, planificació urbana moderna i sociologia.

També Kropotkin, un anarquista rus, igual que ho va fer Reclus va intentar fer una revolució dins la disciplina de la ciència i també va ser un detractor de la Teoria de l'Origen de les espècies en quant no es podia reduir tot a una lluita per la vida i l'extermini del dèbil pel fort. Tot això en un moment en que el darwinisme deixava sentir la seva influència en les ciències (pàg. 32).

Durant la segona meitat del segle XIX un grup de naturalistes interessats en la geografia física van aconseguir el respecte acadèmic per a la geografia.

També en aquest moment es va produir segons Holt–Jensen una geolització de la geografia a causa que moltes persones que accedien a professor provenien d'aquesta branca.

A les darreries del segle XIX i principis del XX es va desenvolupar a França, de la mà de Paul Vidal de la Blache, l'Escola Regionalista Francesa. Aquesta corrent es va dedicar com el seu nom indica a l'observació de diferents factors geogràfics, culturals, polítics que afecten una regió. Aquests estudis van tenir molt impacte a França, Alemanya i a la Gran Bretanya.

En el tercer apartat l'autor tracta el tema dels paradigmes i les revolucions a la geografia de la mà del model de paradigma de Kuhn i els seus crítics.

Thomas S. Kuhn es pot considerar l'iniciador i inventor de la terminologia referent als paradigmes i els seus canvis. Per a aquest, quan un corrent de pensament s'imposa dins una ciència aquest produeix uns canvis en la disciplina i finalment es converteix en una ciència normal, s'exposa als llibres de text i s'utilitza com a base per als estudis.

Però quan aquesta ciència normal comença a no tenir explicacions per a algunes qüestions sorgeixen altres iniciatives que poden dur a una revolució científica. aquesta revolució substituiria a la ciència normal i ella mateixa es convertirà en ciència normal per a completar el cercle.

Per a autors com Brid el paradigma, tal i com el planteja Kuhn, està molt a prop del dogma.

Dins aquesta sèrie de revolucions i ciències normals es trobaria la revolució quantitativa. en els antecedents d'aquesta corrent trobem la Teoria de la localització de Von Thünen i la Teoria dels llocs centrals de Walter Christaller.

Sobretot a partir de la segona meitat del segle XX es va produir la incorporació de nous mètodes d'estudi i teories en la geografia, de la mà de la influència de les ciències matemàtiques. Així, es van adquirir procediments tècnics i estadístics com diagrames de dispersió, freqüències de distribució, paràmetres i índexs.

Holt-Jensen constata que aquesta novetat no va tenir el mateix impacte en tots els països i que també va comptar amb l'oposició de molt professors de geografia i de les revistes professionals.

Molts autors han criticat la introducció de la quantificació en la geografia i com Stamp alguns pensaven que els valors ètics i estètics podien ser abandonats (pàg. 86).

Actualment moltes de les tècniques de la geografia quantitativa estan plenament integrades en els treballs de la professió i sobretot a causa de la disponibilitat d'ordinadors que faciliten els càlculs i les classificacions.

Malgrat tot per a l'autor es produeixen canvis importants en la nostra ciència, però estranyament aquests ocupen tota la comunitat, i així, moltes de les velles idees i conceptes es mantenen i conviuen amb les noves, posant en dubte la idea de Kuhn de que la revolució científica representava la reformulació de totes les idees que preocupaven a la disciplina.

D'acord amb la situació plantejada per Holt-Jensen en la geografia moderna persisteixen moltes idees i teories que provenen de moltes corrents, per exemple quantitatives, però per altra banda també regionalistes, per posar un exemple.

El positivisme ocupa tot el quart capítol del llibre i en ell s'avalua la influència positivista en la geografia, els diferents enfocaments que ha tingut i les crítiques de que ha estat objecte.

El positivisme és una corrent que recull la tesis que la ciència només s'ha d'ocupar de qüestions empíriques, per tant, ja no podem investigar per mitjà dels sentits les qüestions normatives a causa de que no ens serveixen i per a l'autor no podem justificar científicament les nostres inclinacions (pàg. 105).

El positivisme va néixer a França de la mà de Comte a principis del segle XIX i actuava contra la filosofia negativa d'abans de la Revolució Francesa i sobretot s'ocupava de qüestions de tipus sentimental.

El positivisme es va mostrar totalment oposat a la creença de que la Bíblia era una autoritat.

En aquest apartat l'autor enumera diferents autors i col·lectius que van pertànyer a aquesta corrent i quina en va ser la seva aportació. Destaquen el Cercle de Viena que es va mostrar en contra del fenòmens no verificables i per tant es va oposar al nazisme.

Malgrat això s'ha titllat de conservadorisme al positivisme i ho demostra amb diferents aptituds com la de pensar que hi ha solucions tècniques per a tots els problemes.

Segons Arild el principal efecte ha estat el d'estimular la discussió sobre la influència dels judicis de valor

sobre els treballs d'investigació (pàg. 118) i insisteix el positivisme en reduir els judicis de valor tant com sigui possible.

Aquest debat també a afectat a la geografia però de forma molt recent a causa de la posició central d'aquesta ciència, que té característiques de ciència natural.

En la geografia també es troben altres aspectes del positivisme com que aquesta és una ciència empírica.

El positivisme doncs, suposa que en explicar processos hem de descobrir les regularitats o lleis universals que regeixen el seu funcionament.

En el cinquè i darrer apartat del llibre La geografia, una disciplina de síntesis Holt-Jensen fa un resum i una valoració de quin és i ha estat el paper de la geografia, sobretot quins mètodes ha utilitzat com la descripció i quin és el seu futur.

L'objectiu principal de la geografia és descriure i explicar el món que percebem, segons l'autor, un món format per llocs únics però no singulars. També apunta que possiblement amb la recerca de grans explicacions s'ha oblidat el valor de les descripcions que ens proporcionen informació.

Dins aquesta aptitud d'explicació s'hi inclouria la capacitat de síntesis, aquesta, ha estat utilitzada per totes les corrents que han afectat la geografia i, actualment és molt útil perquè la societat requereix síntesis a diferents nivells geogràfics.

Per a la realització de la síntesis és molt necessari l'anàlisi funcionals, aquest es basa en explicacions verbals sense cap prova i utilitza les funcions que es realitzen en un cert lloc per a donar una explicació del perquè es dona allí i no en una altra banda. Però en la majoria dels casos l'anàlisi funcional només mostra les condicions d'ubicació necessàries perquè una fàbrica o una ciutat prosperi. Estranyament indicarà quines condicions són suficients perquè una ubicació determinada sigui possible. (pàg. 158)

També Holt-Jensen exposa que hi ha molts autors que sostenen que les relacions funcionals són vàlides només dins de sistemes que es mantinguin i es regulin per si mateixos.

L'autor introdueix en aquests darrer capítol un anàlisi de la incidència de l'ecologia i l'anàlisi de sistemes en la geografia.

En els darrers tres subapartats d'aquest capítol Holt-Jensen tracta sobretot l'estat de la geografia i el seu futur.

Segons Nordgaard en el desenvolupament d'una ciència es poden distingir tres fases: la descriptiva, l'analítica i la predictiva.

la geografia ja ha assolit la primera i segona, i durant els anys 70 s'estava iniciant en la predictiva.

Per a Haggett aquesta pràctica és difícil en la nostra disciplina, ja que els geògrafs es basen en dades que un cop publicades moltes vegades ja són històriques.

Conclusions:

En la meua opinió el llibre de Holt-Jensen es caracteritza per tres trets: la subjectivitat, l'estructura i el tractament de les corrents que han afectat a la geografia.

Pel que fa a la subjectivitat aquesta és clara i manifesta. En qualsevol punt del llibre, en el tractament d'una idea o un mètode podem trobar la subjectivitat de l'autor, de totes formes, en la majoria dels casos

Holt-Jensen intenta donar l'opinió de diversos autors sobre un mateix tema, fins i tot la seva.

Algunes de les idees que expressa l'autor concretament, poden ser refutades o almenys posades en dubte. En l'apartat primer en tractar el tema de la cosmografia opina que la situació d'estudi cosmogràfic per part de les Societats Geogràfiques ha endarrerit l'entrada a les universitats per part de la geografia. En la meua opinió això podria no ser així, ja que a causa d'aquesta situació d'ajuda a la colonització que van realitzar aquestes entitats van rebre el suport de les classes mitjanes com apunta Jensen i dels poders públics, per tant, això potser va possibilitar un mal coneixement de la geografia, però en definitiva el coneixement d'aquesta ciència de forma anticipada, i podria haver facilitat la seva incorporació a la universitat.

Pel que fa a l'estructura el llibre està dividit en cinc apartats, en que l'autor intenta explicar els temes que en la seva opinió han afectat més a la geografia.

La divisió del llibre en aquests apartats és totalment subjectiva, i l'autor la utilitza com una forma de resaltar els punts que per a ell són claus en el desenvolupament de la geografia. Com a subjectius, és clar, que qualsevol altre autor hagués variat l'estructura, però l'escollida per Holt-Jensen compleix la funció per la qual ha escrit el llibre.

Pel que fa a les corrents tractades al llibre Holt-Jensen dóna prioritat sobretot al positivisme i al quantitatisme.

En la meua opinió, si bé és clar que aquestes corrents han estat molt importants en la geografia, crec que altres que han estat poc o gens tractades podien haver tingut un major paper en el llibre. per exemple el determinisme i el regionalisme són tractats però, crec, que no amb la importància que tenen. També, entre d'altres, es podria ressaltar el paper de la geografia radical.

Un altre punt important és que Holt-Jensen identifica en el seu treball una relació gairebé única entre la geografia i la història, i no tracta, per exemple, la relació entre la nostra disciplina i la geologia, que si bé a Europa no ha tingut molt èxit si que l'ha tingut a països com els Estats Units d'Amèrica, i de fet, aquesta situació ha afectat a algunes corrents, algunes iniciades al país americà, que han arribat a Europa.

També hi ha un tractament gairebé inexistent a altres geografies no occidentals, i només a la part d'explicació històrica s'esmenta la geografia produïda durant l'edat mitjana als països islàmics i la geografia xinesa.